

Kapitulli 11

➤ 11.1.Kuptimi I Korporatave Shumekombeshe

Diskutimi I perkufizimit te KSH-ve vazhdon lidhur me numrin minimal te vendeve, permasat e kompanise etj. Kombet e Bashkuara I perkufizojne KSH si nderrmarje qe kane kontrollin e prodhimit dhe te sherbimit ne vendet ku jane te vendosura ato. KSH-te jane nderrmarje qe marrin iniciativa globale ne tregjet dhe produktet e huaja, dhe ato jane te gatshme ti provojne te tregjet dhe produktet ne qdo vend te botes p.sh IBM, Mc'Donalds etj.

➤ 11.2. IDH-te

IDH-te jane ato investime qe I japin investitorit kontrollin e kompanise se huaj, ne nje IDH perveq qe angazhohet kapital aty transferohet edhe personeli dhe teknologja. IDH-te viteve te fundit kane pasur rritje jashtezakonisht te medha. Firmat bejne IDH per keto arsyte apo per keto faktor:

Faktoret e marketingut – siq jane rritja e tregut, deshira per te avancuar eksportet e kompanise, ndjekja e konkurences, ndjekja e klienteve etj.

Faktoret e kostos – si Jane deshira per te qene afer lendeve te para, kostoja me e ulet e punes, kostoja me e ulet e transportit, disponibiliteti I kapitalit dhe teknologjise etj.

Klima e investimeve – siq Jane stabiliteti politik, lethesite e kembimit te monedhes, stabiliteti I kembimit te valutave, struktura e taksave etj.

➤ 11.3.Efektet e IDH-ve ne vendin prites(jashtem)

Qeveria mikpritese duhet te mbaj mardhenie te ngushta me investitoret e huaj te drejteperdrejte sepse ata ndikojne ne rritjen ekonomike te atij vendi. Ekzistojne ndikime si pozitive ashtu edhe negative nga IDH-t ne vendin prites. **Ndikimet pozitive** – IDH-te formojne(krijojne) kapital ne vendet me burime te brendshme te kufizuara. Gjithashtu IDH-ja ne vendin prites mund te terheqe kapitalin local ne projekte te ndryshme qe me pare ishte I kufizuar. IDH-te mund te ndikojne ne zhvillimin e rajoneve te caktuara

gjeografike apo ne zhvillimin e sektoreve te ndryshme te industrise. Me ane te IDH-ve mund te ulet papunesia ne vendin prites pra ne vendin ku ndodhin keto IDH. **Ndikimet negative** – Nje nder ndikimet negative te IDH-ve ne vendin prites eshte edhe dominimi individual, ne shume vende shume sector industrie dominohen nga IDH-te. KSH mund te ndikojne ne emigracionin e njerzve te kualifikuar jasht, pastaj fluksi I hyrjes se kapitalit ne vend mund te shoqerohet me daljen e saj jasht ne nje shalle me te larte dhe per nje kohe me te gjate. Shume qeveri te vendit prites I shikojne KSH-te si shqetsuse dhe qrregulluese te planeve te tyre ekonomike sepse ato lane pak ndikim ne vendimarrjesn e KSH-se.

➤ 11.4.Efektet e IDH-ve ne vendin mik

Per vendin investitor(mik) IDH-ja don te thot shtese ne GNP nga fitimet e investimeve te tyre jasht vendit. Shume vende nxitjen e IDH-ve e shohin si mjet per ta stimuluar rritjen ekonomike te vendit, zgjerim tregjesh te eksportit si dhe per qellime politike. Ndikimi negative I IDH-ve ne vendin mik(investitor) shkakton renie te punsimit ne vend.

➤ 11.5.Transferimi I Teknologjise

Roli I IDH-ve perqendrohet ne transferimin e teknologjise jasht vendit, KSH jane me efikase per ta bere ket veprim. Transferimi I teknologjise nuk nenkupton vetem dergimin e makinvave dhe te manueleve jasht, ky tranferim duhet te shoqerohet edhe me demonstrim te perdrimit te tyre nga tekncientet per vendin marres te ketyre makinave. Transferimi I teknologjise rritet ndjeshem me rritjen e industrializimit qe do te krijoj neboja te reja te teknologjise. Kerkesat baze per transferimin e teknologjise jane: **disponimi I teknologji se pershatshme, kushtet ekonomike dhe sociale qe favorizojoje transferimin, gadishmeria dhe aftesia e pales marrese per ta perdonur teknologjine.**

➤ 11.6.Nderrmarjet e Perbashketa(JV)

Me rritjen e kostos se zhvillimit te biznesit sot dhe me rritjen e konkurences kompanite po kerkojne JV(**Joint Venture**) si rruge per te dale nga keto probleme te tyre. JV(nderrmarjet e perbashketa) mund te perfkizohen si bashkim I dy ose me shume kompanive se bashku me nje nderrmarje ne te cilen qdo pale kontribon me kapital, pronë, teknologji etj dhe gjithashtu ato pale e ndajne rrezikun dhe perfitimin. Faktoret **qe percaktojne** nje nderrmarrje te perbashket(JV) jane: **legjislacioni dhe kuadri shtetror,**

nevojat e njerit partner per pervojen e tjetrit, nevojat e njerit partner per kapitaliet e tjetrit.

Perparsinge e JV – Nje Joint Venture(nderrmarje e perbashket) ka vlore kur bashkimi i burimeve siq jane kapitali, teknologja, puna e paleve te ndryshme qe bejne pjese ne ate JV sjellim me shume leverdi ne nje treg te veqant. Perparsinge e JV jane sepse kur nje firme mund te kete epersi ne teknologji por ka mungese te kapitalit te mjaftueshme per te bere nje IDH ajo mund te kerkoi nje firme qe e ka ate epersi dhe te formojne nje JV. Gjithashtu nje perparsi e nderrmarjeve te perbashketa(JV) eshte edhe deshira e partenreve per te minimizuar rrezikun qe shoqerojne investimet kapitale afatgjata.

Mangesite e JV – Shume JV kane deshtuar, arsyet kryesore jane ne konflikte e interesave, mosmarrveshjet lidhur me sasine e fitimit qe ndahet, mungesa e krijimit paraprak gjate krijimit te JV. **P.sh** njeri partner mund te kerkoi ndarjen e dividendeve ndersa tjetri mendon qe fitimin e akumuluar ta riinvestoj per zgjerimin e veprimtarise.

Kompromisi – Per formimin e nje JV duhet te gjihen partneret e pershatatshem, ajo nuk mund te krijohet nese partneret qe dojne te hyne ne nje JV kane pervoje ne te njejten fushe. Para krijimit te nje JV se pari duhet te negociohet lidhur me: Politikat dhe strukturat financiare, punsimin dhe tranzimin, organizimin e marketingut, prodhimin, pronsine kontrollin dhe drejtimin, zgjidhjen e konflikteve, ne te kunderten nuk do te funksionoj nje JV I tille.

Kontratat e drejtimit – Kontrata e drejtimit paraqitet kur firmat shesin pervojen e udhheqjes te kompanise per shhangjen e rrezikut dhe per perfitim nga pronesia. Kontratat e drejtimit mund te jene me teper se masat mbrojtese, ato perdoren per te mbrojtur interesat e investimeve ekzistuese kur ato jane shpronuesuar pjeserisht nga qeveria vendase. Nje forme e specializuar e kontratave te drejtimit jane operacionet TURKNEY.

